

*Кучерявий О. Г.,
доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу теорії і практики педагогічної освіти
ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України
<https://orcid.org/0000-0001-5469-0949>*

СИСТЕМНІ ЯКОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИМІР

Курс системи освіти України, зокрема, вищої педагогічної на євроінтеграцію є велінням часу. Оновлення цілей, змісту і технологій підготовки викладачів педагогічних ЗВО за євроінтеграційним вектором вимагає опертя на інноваційні уявлення про цілісну модель викладача європейського рівня. Які результати наукових досліджень є основними передумовами проектування відповідної моделі? До них насамперед слід віднести визначені Н. Авшенюк тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття (Авшенюк, 2015, с. 1), а також розкритті у вимірі наукового пошуку Н. Лазаренко тенденції й напрями підготовки вчителя у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції (Лазаренко, 2019). Однак вихідною теоретичною платформою концептуального бачення системних якостей викладача (в Європу треба входити зі своїм неповторним національним «обличчям») є спрямовані на виховання української нації цільові орієнтири і регулятиви національно-культурної парадигми освіти, яку систематично утверджує в своїх фундаментальних працях Георгій Філіпчук – монографіях «Націєтворчість освіти» (Філіпчук, 2014), «Національна ідентичність: культурно-освітній вимір» (Філіпчук, 2016), «Українськість: витоки, виклики, відповіді» (Філіпчук, 2018) та ін.

У науковому дискурсі до провідних системних характеристик викладача закономірно відносять знання декількох іноземних мов і культури провідних європейських країн, особливостей національних і транснаціональних систем вищої освіти, компетентність у тенденціях їх розвитку (насамперед на: ринкову орієнтацію, інтернаціоналізацію, випереджувальний характер функціонування, забезпечення міжнародної мобільності викладачів і студентів, поширення дистанційної форми навчання та ін.) Звертають увагу на потреби викладача орієнтуватися в інформації щодо інноваційного (професійно-розвивального, науково-дослідного), управлінського, технологічного й іншого потенціалу закордонних вишів, уміти занурювати в цей потенціал студентів на основі цифрових засобів, актуалізувати національний кращий викладацький досвід тощо.

Проте наразі існуючим уявленням про провідні компетентності викладача вищої педагогічної школи в контексті її інтеграції в європейський освітній простір особливо в комунікаційному партнерському аспекті (до нього входить і мережева взаємодія) бракує цілісності й чіткої визначеності, на якій освітній парадигмі вони побудовані. «Білою плямою» у відповідній теорії залишаються положення про зміст аксіосфери цього фахівця як здатної до культивування і захисту українськості (рідної мови, етнокультури, національних потреб, інтересів і здобутків в освітній, науковій та інших сферах тощо) в процесі комунікації з представниками інших культур.

Наша позиція цілком будується на ідеях академіка Г. Філіпчука про пріоритетність й екзистанційний характер національнокультурної парадигми оновлення всіх підсистем освіти, її наскрізне ціннісно-змістове охоплення процесу розв'язання у науковій і практичній площині будь-яких актуальних завдань. За нашим концептуальним баченням, модель викладача

педагогічного ЗВО навіть у європейському вимірі має бути національною у всіх аспектах, тобто такою, що по-перше, є побудованою на платформі національнокультурної парадигми реформування освітньої системи, а по-друге, виступає носієм національно-державних цінностей у вимірі їх збереження, культивування й утвердження в усіх просторах – українському і європейському, – а також системним засобом сприяння захисту від ворога і відновлення країни за напрямом руху до національної держави.

Що є стрижнем такої суспільно значущої моделі? Концептуально це повинні бути україноцентричні компетентності викладача, який представляє за кордоном Україну (в ситуації повномасштабної війни цю представницьку роль він виконує, як правило, під час мережевої взаємодії з партнерами і колегами). До основної сукупності відповідних компетентностей треба віднести насамперед такі:

- україноцентрична гуманістична спрямованість особистості;
- компетентність у засобах і способах захисту етнокультурного спадку і національних цінностей в умовах інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти;
- духовно-моральна, професійно-педагогічна і цифрова культура;
- компетентність у перетворенні міжособистісної взаємодії з європейськими колегами і партнерами по спільним проектам в ефективний засіб гармонізації й поглиблення освітніх і культурних зв'язків між певними українськими інституціями і Європейським Союзом;
- здатність до підпорядкування власної самоосвіти, самовиховання і професійної творчості впродовж життя національним інтересам;
- готовність активно сприяти виявам конкурентоспроможності українського науково-педагогічного продукту на європейському ринку інновацій;
- здатність демонструвати високий рівень власного педагогічного професіоналізму і професійно-цифрової культури в науковому дискурсі європейського рівня;
- майстерність у культивуванні української національної ідеї й культури, консолідуючих цінностей єдності народу, збереження і зміцнення державності в принципово іншому етнокультурному середовищі.

Література

- Авшенюк, Н. М. (2015). Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття: монографія. Київ: Інститут обдарованої дитини.
- Лазаренко, Н. І. (2019). Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця: Друк плюс.
- Філіпчук, Г. Г. (2014). Націєтворчість освіти: монографія. Чернівці. Зелена Буковина.
- Філіпчук, Г. Г. (2016). Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: монографія. Чернівці: Друк Арт.
- Філіпчук, Г. Г. (2018). Українськість: витоки, виклики, відповіді: монографія. Київ: Майстер книг.